

(/)

🏠 (/) > 2. Verdenskrig (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61>)

> Bøger (<http://www.historie-online.dk/boger>)

> Anmeldelser (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5>) > Barbarossa

← **Forrige artikel** (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/storfyrstinden>)

Barbarossa

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 794

Del artikel: **f** (<https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/barbarossa>) **t**

(<https://twitter.com/home?status=>. Aktiviteten kan ses på [http://www.historie-](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/barbarossa)

[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/barbarossa](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/barbarossa)) **in**

(<http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/barbarossa&title=>)

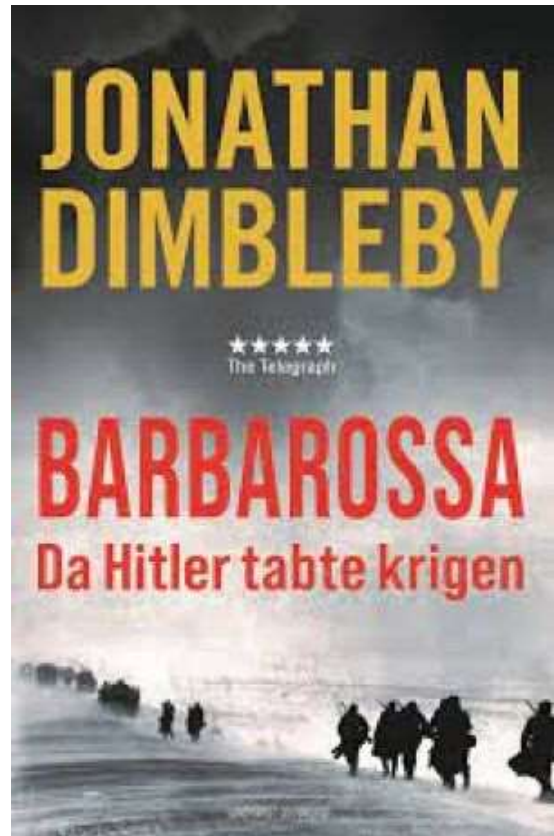
Jonathan Dimbleby

Barbarossa – Da Hitler tabte krigen.

Oversætter Anders Juel Michelsen. Lindhardt og Ringhof. 712 sider. 399,95 kr.

Forlaget Lindhardt & Ringhof må have nogle uhyre dygtige "spejdere". Det var en af årsagerne til, at forlaget fik de danske rettigheder til Antony Beevor's fremragende bøger om 2. Verdenskrig. Og nu har de gjort det igen. Denne gang er det englænderen Jonathan Dimbleby, der udkommer på forlaget med sit store værk: "Barbarossa. Da Hitler tabte krigen". Bogen udkom i 2021 i England - nu kan den føjes til forlagets imponerende række af eminente bøger om 2. Verdenskrig.

Af Erik Ingemann Sørensen

På den første side i bogen om krigsførelse står den første og vigtigste læresætning: Marchér aldrig mod Moskva.

Det er ganske godt dokumenteret, at den tyske diktator Adolf Hitler var belæst. Hans utrolige hukommelse spillede en stor rolle. Men læresætningen fra Napoleons felttog mod Moskva i 1812 må han have tillagt ringe betydning. I modsætning til Fieldmarskal Montgomery der iskoldt noterer: "På den første side i bogen om krigsførelse står den første og vigtigste læresætning: Marchér aldrig mod Moskva" – underforstået at russernes kampstyrker og ikke mindst vilje i samspil med det frygtede russiske efterår og den isnende vinter kunne man ikke besejre.

Tyske krigsfanger efter nederlaget ved Stalingrad 130 år senere

Anden Verdenskrig markeres fortsat over det meste af kloden år efter år. Denne forfærdende krig der brød med alle hidtil kendte måder at føre krig på. Både i Europa og i Østen. Krigsforbrydelser og forbrydelser mod menneskeheden af en sådan karakter, at det ganske enkelt ikke kan rummes af den menneskelige hjerne.

Og intet sted var disse forbrydelser så omfattende som i det daværende Sovjetunionen.

Man kan undres over, at det igen og igen er alene de tre parter England, USA og Frankrig, der fortælles om – nå ja, russerne var der også, men... I sin nye bog: "Barbarossa – Da Hitler tabte krigen" skriver Jonathan Dimbleby: "Det var "Den Store Fædrelandskrig", som Stalin kaldte kampene på Tysklands Østfront, ikke D-dag, der afgjorde Hitlers skæbne", og fortsætter: "Det betyder på ingen måde, at de, der gav deres liv under sidstnævnte felttog, gjorde det forgæves. Tværtimod..."

Især under den nuværende præsident Putin er vreden vokset over, at Den Røde Hærs indsats ikke indtager den plads, den fortjener. Med rette kan man i flere tilfælde stilfærdigt notere. Med denne bog får russerne al den hæder, de fortjener. Også derfor er det en vigtig bog.

De lange linjer

Optakten til angrebet på Sovjetunionen fylder godt 200 sider. Rent umiddelbart kan det forekomme underligt. Men der er idé bag. Vi er i Rapallo i Italien på de fashionable hotel "Excelsior Palace Hotel". Det er påsken 1922. "Hotellet blev i særlig grad foretrukket af sky, rige mennesker og internationale diplomater, der søgte uforstyrrelse og diskretion..." (s.45). Her mødtes den tyske udenrigsminister, Walther Rathenow, og den russiske Sovjetrepublikks kommissær for udenlandske anliggender, Georgij Tjitjerin.

De to underskriver den såkaldte Rapallotraktat. De frasiger begge både krav om land og økonomisk erstatning – stik mod Versaillestraktatens bestemmelser. Det vækker en voldsom vrede hos "sejrherrerne" i 1919, men som Dimbleby noterer: "I både Versailles og Genova havde Europas regeringer demonstreret, at selvom de havde viljen til at hele sårene efter 1. Verdenskrig, var de splittede på grund af alt for mange konkurrerende visioner og modstridende dagsordener til at kunne opfylde det mål..." (s.58).

Den store underskriftsceremoni, der skulle afslutte 34 nationers møde og indlede en genopbygning af det krigshærgede Europa, blev ikke så lidt af et antiklimaks.

Med Rapallo-traktaten som udgangspunkt trækker forfatteren nu de lange linjer frem mod den 22. juni 1941. Først udviklingen i Tyskland, hvor det nu var Hitler, der kom til. Derefter udviklingen i Sovjetunionen, hvor Stalin var blevet diktator. Det er fornemme afsnit, der belyser den truende udvikling, der ender i den store katastrofe, der begynder, da Nazityskland angriber Polen den 1. september 1939. Det er jo klassisk stof. Men især for de yngre generationer er det en fremragende introduktion. I stedet for at springe lige direkte ind i krigen. Og med et bekymret blik på tidens historieundervisning også en nødvendig introduktion.

Tyskernes "overraskende" angreb

Ganske som i Danmark op mod den 9. april 1940 kom der også den ene alarmerende melding efter den anden til Sovjetunionens ledelse. Men Stalin nægtede at tro på dem. Han holdt fast på ikke-angrebspagten, der var indgået de to lande imellem i 1939, og han ønskede ikke at provokere. Materialet, som forfatteren har hentet frem, er både spændende og rystende. En af styrkerne ligger i de mange personlige fortællinger, som forfatteren præsenterer. Fra begge sider. Det giver i den grad liv og død til fremstillingen – ofte med en uhæmmet brutalitet.

Det var en sommermorgen...

Klokken 03.15 åbnede tyskerne for deres umådelige ildkraft. På jorden hamrede kanonerne løs på russiske stillinger, og en sværm af både jagerbombere og egentlige bombemaskiner sendte i tusindvis af bomber mod i forvejen udpegede mål. Flere lå mere end 80 kilometer inde på russisk territorium. Jagerbomberne gik løs på russiske flyvepladser med en sådan voldsomhed, at russerne mistede 1.800 fly på krigens første dag. "De tyske piloter var højt uddannede og motiverede. De fløj 18 timer dagligt og holdt kun pause i de 20 minutter, det tog at lande, genoptanke og gå i luften igen..." (s. 215). Forfatteren skriver: "I dagene op til invasionen havde Luftwaffes rekognosceringsfly ikke bare kortlagt hver kvadratkilometer af terrænet langs den 3000 kilometer lange grænse – jernbanesporene, vejene, broerne – men havde nøje lokaliseret hver flyveplads. De havde omhyggeligt identificeret, hvor Sovjetunionens fly befandt sig, stillet op i nydelige rækker ude i det fri og lette at se fra luften, som om de tilbød sig som øvelsesmål for Stukaerne [Stuka: Sturtzkampfflugzeug, styrtbombefly]. Mens Luftwaffe angreb, mumlede forvirrede Røde Hær-chefer til hinanden: "eto natjalo" - "det her er begyndelsen..." (s. 205).

Russerne bliver totalt overraskede – trods de mange advarsler. Og Stalin vover man ikke at vække. Derfor bliver russerne enten mejet ned eller taget til fange. De stod over for en voldsom overmagt: "[Der] stod omkring 3.3 millioner soldater udstyret med 3350 kampvogne, 7184 artilleripjecer, 600.000 lastbiler og 600.000 heste, der alle fik støtte fra 2.500 fly, stillet op langs en 3.000 kilometer lang grænse, der strakte sig fra Baltikum til Balkan. Ikke færre end 148 divisioner opstillet i 3 armégrupper: Heeresgruppe Nord, Mitte og Süd..." (s.196). Og det var en veltrænede og succesfulde hær, der var gået fra sejr til sejr på rekordtid i Vesteuropa. 1939: Polen, 1940: Danmark, Norge, Holland, Belgien og Frankrig, Det er dette, der havde fået den danske udenrigsminister Erik Scavenius til at komme med den dumsmarte bemærkning: "Ved de store tyske sejre, der har slået verden med forbavselse og beundring..." 8. juli 1940.

De tyske styrker havde overrasket med den såkaldte Blitzkrieg – lynkrig. Den koordinerede indsats fra fly, kampvogne og infanteri. Kampvognene kørte med så stor en hastighed, at det faktisk blev svært for infanteristerne at følge med. Noget der senere kom til at spille en afgørende rolle.

Krigens særlige karakter

Der var flere dimensioner i denne angrebskrig. Den ene var knyttet til begrebet Lebensraum – der skulle skaffes plads til den tyske befolkning. Den anden var at sikre både de gigantiske kornressourcer samt de store olieletter, så den tyske industri havde forsyningsikkerhed. Den tredje var knyttet til det mest modbydelige af alle udtryk: "Vernichtungskrieg" [udryddelseskrig]. Det lå klart fra begyndelsen, og ingen kan sige sig fri for ikke at have vidst noget eller deltaget i massebordene. Dimbleby gør omhyggeligt rede for, hvilke enheder, der deltog i forbrydelserne. Og understreger, at Wolfram Wette's "Die Wehrmacht: Feindbilder, Vernichtungskrieg, Legenden" (2002) står som et rystende værk om de tyske krigsforbrydelser. Når det drejer sig om drabet på jøderne, ja, så hjalp lokalbefolkningen hellere end gerne med at slå dem ihjel på bestialsk vis. Som i Kaunas.

De millioner russiske soldater, der blev taget til fange i begyndelsen af krigen, blev anbragt i store lejre, hvor de kun fik så elendig en behandling, at de døde under store lidelser.

Men tyskerne stødte alligevel hurtigt ind i problemer. De undrede sig over, at der hele tiden kom nye soldater til. Årsagen var, at man igen og igen hentede mandskab – skolet eller ikke skolet – så man kunne fylde op i linjerne. Oven i dette kom så den vildskab og dødsforagt, de russiske soldater udviste. Og det stoppede ikke med dette. De store industrianlæg til våbenproduktion var flyttet i sikkerhed mod øst, hvor de kunne vedblive at producere. Blandt andet den fremragende tank T-34, der var de tilsvarende tyske overlegen.

Fremrykning mod tre mål

Operation Barbarossa stødte frem i tre kiler. Hærgruppe Nord rykkede mod Leningrad, Hærgruppe Mitte mod Moskva og Hærgruppe Süd mod blandt andet Sevastopol og Sortehavet. Blitzkrigen så også ud til at være en sikker vinder. Igen. Men tyskerne kom som tidligere nævnt i vanskeligheder. De fik ikke indtaget Leningrad, selv om finnerne kom til hjælp fra nord. I stedet måtte den sejrrige hær grave sig ned og påbegynde et bombardement, der skulle udslette byen og sammen med en udsultning gøre en ende på denne engang så smukke by. Men det gik som bekendt ganske anderledes.

Fremstødet direkte mod Moskva løb også ind i store vanskeligheder. En var selvskabt: hastigheden, de tyske kampvogne kørte med en høj hastighed som en del af taktikken. Det tempo kunne infanteristerne ikke følge. I stedet måtte de dagligt gå 50 kilometer eller mere for at nå frem til deres kampvogne.

Fremstødet mod syd kom ud for de samme problemer. Og som efteråret satte ind, kom en af de allerstørste udfordringer: rasputitsa – mudderet. Vejene blev til regulær pløje, som billedet viser:

Tyskerne havde heller ikke fået vinteruniformer med. Det forekom unødvendigt, når overkommandoen mente, at Sovjetunionen ville kollapse inden efteråret begyndte. Her tog man grueligt fejl. I en sådan grad, at Operation Taifun syntes dødsdømt på forhånd.

Slaget om Moskva blev endnu et nederlag for Nazityskland. Her leverer Jonathan Dimbleby endnu engang utrolig spændende læsning. Den militære situation, Hitlers vanvittige dispositioner og taktisk overlegne russere fylder beretningen, der står med stor og gribende styrke. Samtidigt kan man konstatere, at selv om Hitler var inde i krigslitteraturen, så kom korporalen fra 1. verdenskrig fuldstændig til kort. Overkommandoen havde dog en tung, tung medskyld. Der var ingen, der for alvor satte sig op mod denne korporal. Øgenavnet til general Wilhelm Keitel dækker således størstedelen af Overkommandoen. Man kaldte Keitel for Lakeitel. Han smækkede hælene sammen og nikkede anerkendende til alt, der kom fra korporalen.

Igen er bogens styrke også de mange beretninger fra officerer og menige – hentet i breve og dagbøger. Det gør teksten rystende nærværende.

Én blandt mange

Jonathan Dimbleby's bog er en af mange om historiens største felttog. Næsten samtidigt udkom Stewert Binns værk: "Barbarossa – and the bloodiest War in History", Wildfire, 2021. Den tager hele krigen med. Det gode ved Dimbleby er, at han stopper op 1941/1942. Da det tyske nederlag er en realitet. Fra da af går det konstant tilbage, indtil det hele slutter i Berlin den 8. maj 1945.

Man stiller ofte spørgsmålet: hvornår vendte krigen for Nazityskland. Det hyppige svar er: ved Stalingrad 1942/1943. Men man bør måske også se på delnederlagene. Slaget om England tabte tyskerne, erobringen af Leningrad lykkedes ikke – og slaget om Moskva blev et kæmpe nederlag for Hitler. Der var trods alt lys forude for de allierede. Allerede i 1941.

Der skal lyde en stor tak til Lindhardt og Ringhof for at få denne bog ud på det danske marked. Den er fornemt skrevet, båret af stor viden, forsynet med fine kort og har et fornemt noteapparat, der afslører forfatterens store materialekendskab.

Bogen må ganske enkelt være en oplagt julegave til alle, der interesserer sig for historie.

[Historie-online.dk, den 1. december 2021]